

Kaitseväe korralduse seaduse muutmise ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (lahinguvalve) SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Sisukokkuvõte

Eesti kaitsevõime rajaneb inimestel, kes panustavad riigikaitse ajateenijate, tegevväelaste, reservväelaste ja vabatahtlikena. Muutunud julgeolekuolukorras, kus tuleb arvestada koordineeritud ja sünkroniseeritud rünnetega nii maismaal, merel, õhu- kui ka küberruumis, peab riigikaitse õiguslik raamistik võimaldama Kaitseväel reageerida kiiresti, kasutades selleks olemasolevat isikkoosseisu ehk kaitsevaelasi, paindlikult ja jätkusuutlikult. Eelnõu on välja töötatud selleks, et kiirendada Kaitseväe võimekust reageerida lühikese etteteatamisega vahetule kõrgendatud ohule ja ründe erinevates domeenides.

Eelnõuga muudetakse Kaitseväe korralduse seadust, kaitseväeteenistuse seadust, Kaitsealiidu seadust ja tulumaksuseadust. Kaitseväe korralduse seaduse (edaspidi *KKS*) muudatustega luuakse lahinguvalve õiguslik raamistik, määratletakse lahinguvalve kui Kaitseväe rahuaja tegevus, sätestatakse selle juhtimise alused ning täpsustatakse lahinguvalves osalevate isikute jõu, vahetu sunni, erimeetmete ja erivahendite kasutamise tingimused ja kord. Samuti nähakse ette, et Kaitseväes avalikus teenistuses olevatele ametnikele ja töölepingu alusel töötavatele isikutele tagatakse sõjaväelises väljaõppes osalemisel toitlustus kaitseväelastega sarnastel alustel.

Kaitseväeteenistuse seaduse (edaspidi *KVTS*) muudatuste eesmärk on võimaldada ajateenijatele ja reservväelastele kaitseväeteenistuskohustuse täitmise ajal lisaks sõjaväelise väljaõppe omandamisele anda täitmiseks ka teenistusülesandeid, sealhulgas lahinguvalvega seotud ülesandeid. Ühtlasi täpsustatakse ajateenijate ja reservväelaste õigusi ja kohustusi selliste ülesannete täitmisel, nähakse ette paindlikum toitlustuse ja toidukulu hüvitamise kord olukordades, kus toitlustust ei ole võimalik tavapärasel viisil tagada, ning laiendatakse tegevväelaste lahinguvalvega seotud teenistusülesannete täitmise puhuks töö- ja puhkeaja erandeid.

Kaitsealiidu seaduse (edaspidi *KaLS*) muudatustega täpsustatakse õiguslikku alust Kaitsealiidu kaasamiseks Kaitseväe ülesannete täitmisse ja tegevustesse, sealhulgas lahinguvalvesse.

Eelnõukohase seaduse jõustumine toetab „Kaitsevalmidus 2027“¹. plaaniga seatud eesmärkide saavutamist:

- paraneb üldine kaitsevalmidus ja võime kaitsta Eesti riiki;
- tugevneb igapäevane väekaitse ja paraneb üksuste vahetu reageerimisvõime;
- tõuseb tegevväelaste oskuste ja ajateenijate väljaõppe tase.

Lisaks muudetakse käesoleva eelnõuga tulumaksuseadust (edaspidi *TuMS*) selliselt, et kaitseväekohustuse täitmisega seotud toimingutel osalemisel makstavat sõidu- ja toiduraha hüvitised ei kuuluks maksustamisele tulumaksuga.

---

¹ [Kaitsevalmidus 2027 – Kaitsevägi](#).

Ettepaneku TuMSi muutmiseks on teinud Rahandusministeerium kaitseministri 6. veebruari 2013.a määruse nr 7 „Ajateenijale ning õppekogunemisel ja reservasendusteenistuses osalenud reservis olevale isikule sõidukulu hüvitamise tingimused, ulatus ja kord“ (RT I, 20.02.2026, 19) muutmise menetluse ja kooskõlastamise käigus. Rahandusministeerium tegi ettepaneku algtada vajaduse korral tulumaksuseaduse § 19 lõike 3 täiendamine, et luua selgus ajateenijatele ja reservväelastele makstavate toetuste maksustamise korras. Samuti juhtis Rahandusministeerium tähelepanu sellele, et vastasel juhul tuleks sõidukulu hüvitamiseks määruses ette näha kuludokumentide esitamise nõue. Et vähendada isikute kui ka Kaitseväe ja Kaitseressursside Ameti halduskoormust, mis tekib kuludokumentide alusel hüvitiste üle arvestuse pidamisel ja hüvitise taotlemisel, otsustati kaotada sõidu- ja toidukulude hüvitamiseks kuludokumentide esitamise nõue. Seega lähtuvalt eeltoodud selgitustest on muudatuse eesmärgiks tagada õiglane kohtlemine, vähendada bürokraatiat ning toetada riigikaitseliste kohustuste täitmist.

Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Kaitseministeerium koostöös Kaitseväe ja Kaitseressursside Ametiga ning eelnõule on teinud juriidilise kontrolli Kaitseministeeriumi õigusosakond (oigusloome@kaitseministeerium.ee). Eelnõu ja seletuskirja on keeleliselt toimetanud [...].

Märkused

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga ega Euroopa Liidu õigusega. Eelnõu on seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga, kavandades parandada ajateenistuse mudeli uuendamise ja sõjalise väljaõppe kvaliteeti ja valmisolekut. Ülesande tähtaeg IV kvartal 2026.

Eelnõuga muudetakse:

- 1) kaitseväe korralduse seadust (RT I, 12.12.2024, 5);
- 2) kaitseväeteenistuse seadust (RT I, 03.02.2026, 17);
- 3) kaitseliidu seadust (RT I, 03.02.2026, 10);
- 4) tulumaksuseadust (RT I, 18.12.2025, 17).

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vaja Riigikogu poolthääle enamust.

2. Seaduse eesmärk

Kaitseväe võimekus rahuajal reageerida kõrgendatud ohule või ründele toetub lahinguvalve rakendamisele ning on nii ette nähtud erinevates Kaitseväe plaanides, näiteks „Kaitsevalmidus 2027“. Lahinguvalve toimib Kaitseväele seadusega antud ülesannete täitmiseks Kaitseväe-ülevalt ning kätkeb endas seire ja juhtimise järjepidevust ning rotatsiooni korras valmiduses olevaid üksusi. Eelnõu eesmärk on tagada vajalik inimressurss üksuste vajaliku valmisoleku saavutamiseks ning jätkusuutlikuks toimimiseks, nähes ette võimaluse anda ajateenijale ja reservväelasele kaitseväeteenistuskohustuse täitmise ajal lisaks sõjaväelisele väljaõppele ka lahinguvalvega seotud teenistusülesandeid vastava väljaõppe olemasolul. Selliselt toimiva lahinguvalve korral saab Kaitseväge kiirelt ning proportsionaalselt, heidutusest kuni sõjalise jõu kasutamiseni, reageerida näiteks mehitamata süsteemi tekitatud kõrgendatud ohu tõrjumiseks, mille puhul on reageerimiskiirus kriitilise tähtsusega, või kaasuda suurema inimressursiga Politsei- ja Piirivalveameti taotlusel riigipiiril ränderünde tõkestamisesse. Lisaks esmasele

reageerimiskiirusele on Kaitseväel lahinguvalves olevate üksuste toel sisuliselt ka lisaeg põhijõudude valmisseedmiseks, kui olukord ning ohuhinnang peaksid seda nõudma.

Kuna lahinguvalves osalevad ka tegevväelased, täiendatakse tegevväelaste töö- ja puhkeaja erandeid käsitlevat regulatsiooni, lisades sinna ka teenistusülesannete täitmise lahinguvalvega seotud tegevustes. See muudatus arvestab lahinguvalve eripära, kus ülesannete täitmine võib toimuda katkematult ning ei ole kooskõlas tavapärase töö- ja puhkeaja regulatsioonidega.

Eelnõuga muudetakse paindlikumaks ajateenijate ja reservväelaste toitlustuse tagamise kord olukorras, kus toitlustust ei ole võimalik tagada kas otse või teenuse sisseostmise teel. Muudatuse eesmärk on võimaldada ajateenijatele ja reservväelastele toiduraha maksmist enne väljaõppele asumist ning vähendada sellega seotud halduskoormust, eelkõige kuludokumentide kogumise ja menetlemise vajadust.

Eelnõu eesmärk on täpsustada ja täiendada Kaitseliidu kaasamise õiguslikku alust, et võimaldada Kaitseliidu senisest selgemat ja paindlikumat rakendamist Kaitseväe ülesannete täitmisel. Muudatusega nähakse ette, et Kaitseliitu võib tema nõusolekul kaasata lisaks Kaitseväe ülesannetele ka nende ülesannetega seotud tegevustesse. Sellega tagatakse õigusselgus ning välditakse tõlgenduslikke küsimusi olukordades, kus Kaitseliidu panus seisneb ülesannete täitmist toetavates või tagavates tegevustes. Ühtlasi täpsustatakse volitusnormi, mille kohaselt kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega Kaitseväe täpsemad ülesanded ja tegevused, mille täitmisse võib Kaitseliitu kaasata, ning kaasamise tingimused ja korra. Muudatuse tulemusel paraneb regulatsiooni rakendatavus praktikas ning tugevneb Kaitseliidu võime toetada Kaitseväge tema ülesannete täitmisel ja tegevuste elluviimisel.

Lisaks täpsustatakse TuMS-is kaitseväekohustuse täitmisega seotud toitlustuse ja sõidu- ning toidukulude hüvitiste maksustamist, et tagada õigusselgus ja vältida põhjendamatu maksukoormust.

Vastavalt hea õigusloome ja normitehnika eeskirja (HÕNTE) § 1 lõike 2 punktile 1 ei eelnenud eelnõule väljatöötamiskavatsust, kuna eelnõu menetlus peab olema kiireloomuline, sest eelnõuga tehtavad muudatused peavad olema jõustunud 1. jaanuarist 2027.a.

Eelnõu koostamise käigus kaaluti eelnõus toodud eesmärkide saavutamiseks erinevaid alternatiive. Kaitseväe isikkoosseis praegusel kujul, sealhulgas kokkulepitud tegevväelaste arv ei võimalda hoida üldises valmiduses tegelikule sõjalise riigikaitse vajadusele vastavat hulka üksusi. Võimalikud lahendused oleksid aja- ja reservteenistuse korralduse kaasajastamine, tegevväelaste arvu oluline suurendamine või senisest enam ja suuremas ulatuses lisaõppekogunemiste korraldamine. Arvestades tihedat konkurentsi tööjõuturul ning partnerasutuste vajadusi (eelkõige sisejulgeoleku valdkonnas), ei pakuks tegevväelaste arvu kahekordistamine suure tõenäosusega riigile parimat tulemust ning jätkaks kasutamata olemasolevate kaitseväelaste paindliku kasutamise. Reservväelaste väljakutsumise puhul tuleb seejuures arvestada otsese negatiivse mõjuga riigi majandusele. Samuti ei tagaks reservväelaste väljakutsumine piisavat reageerimiskiirust vahetule ohule arvestades vajalikku 24-tunnist etteteatamisega ning selle korraldamiseks eelnevat ettevalmistamise aega. Ohuhinnangu andmine mehitamata süsteemidest tulenevale kõrgendatud ohule, mis on tänapäeva maailmas järjest akuutsem probleem, rohkem kui 24 tundi ette, on aga tõeline väljakutse igale riigile. Lahendusena pakutud aja- ning reservväelaste osalemine lahinguvalve raames üldises valmiduses olevate üksuste tegevuses tagab Kaitseväele oluliselt parema reageerimisvalmiduse ja võimekuse ning võimaldab ühtlasi kaasajastada aja- ja reservteenistuse ülesehitust.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb viiest paragrahvist ning sellega muudetakse vastavalt KKS-i, KVTS-i KaLS-i ja TuMS-i. Viiendas paragrahvis sätestatakse muudatuste jõustumise aeg.

Paragrahvis 1 muudetakse KKS-i

Eelnõu § 1 punktiga 1 täiendatakse seadust uue §-ga 4¹, milles sätestatakse lahinguvalve mõiste ja selle korraldamise pädevus.

Lahinguvalve on Kaitseväge rahuaja tegevuste kogum, mille käigus tagatakse Kaitseväge üksuste valmisolek ja võimekus reageerida kõrgendatud ohule või ründe. Sättega luuakse seaduses selge alus lahinguvalve käsitlemiseks Kaitseväge rahuaja tegevusena ning piiritletakse selle sisu. Lahinguvalve on juba praegu aluseks Kaitseväge rahuaja tegevuste planeerimisel ja ellu viimisel ning saab ka ajateenistuse lahutamatuks osaks.

Lahinguvalve tegevused lähtuvad nii Kaitseväge põhiülesannetest, sealhulgas valmistumine riigi sõjaliseks kaitseks, kui ka ülesannetest, mille puhul Kaitseväge tõrjub vahetut ohtu edasilükkamatu pädevuse alusel või kaasub vahetu sunni kohaldamise õigusega. Üksuste valmisolek, sealhulgas ettevalmistavad tegevused, võimaldab Kaitseväel seadusega antud ülesandeid täita lühikese etteteatamisega ning paindlikult, vajadusel tõrjudes rünnet või ohtu paralleelselt nii õhus, maal kui ka merel. Lahinguvalvega seotud ettevalmistavad tegevused on näiteks formeerimisliinide püstitamine, varustuse pakkimine masinatele, laskemoona väljavedu, positsioonide kaardistamine jne, on nii tegevväelaste kui ka ajateenijate ülesanded vastavalt väljaõppele ja spetsiifilistele oskustele (näiteks C-kategooria load, tõstuki load, erineva salastatuse tasemega dokumentidega kursis olemine). Ajateenijad, kes ei ole veel vajalikke sõdurioskuseid või spetsiaalset väljaõpet läbinud, saavad täita toetavaid ülesanded, ning pärast sõduri baaskursuse läbimist lisaks ka relva kasutamist eeldavad ülesanded.

Mitte kõik Kaitseväge ülesanded, mis on sätestatud KKS-i §-des 3 ja 3¹ pole oma olemuselt suunatud üllatusründe ja kõrgendatud ohu tõrjumisele ning seega pole need ülesanded ka lahinguvalve osa. Samas on eelpool selgitatud ettevalmistavad tegevused, sealhulgas positsioonide ette valmistamine, kiire reageerimise võimekuse eeldus ning seega ka osa lahinguvalvest.

Lahinguvalve ei tähenda sõjalist operatsiooni, kuid selle raames võib Kaitseväge läbi viia operatsioone ning kasutada sõjalist jõudu või erivahendit või kohaldada vahetut sunni või erimeedet kaitseväge korralduse seaduses sätestatud korras.

Eelnõukohase KKS § 4¹ lõikega 2 sätestatakse, et lahinguvalve korraldamise, sealhulgas selle alustamise ja lõpetamise otsustab Kaitseväge juhataja. Sellega tagatakse lahinguvalve tsentraliseeritud rakendamine, juhtimine ning kooskõla riigikaitse vajadustega.

Eelnõu § 1 punktiga 2 täiendatakse KKS §-i 8 lõikega 6.

Muudatusega nähakse ette, et juhul, kui Kaitseväes avalikus teenistuses olev ametnik või töölepingu alusel töötav isik osaleb sõjaväelises väljaõppes, tagatakse talle sellel ajal toitlustus KVTS § 110 lõikes 2 sätestatud tingimustel ja korras. Muudatuse eesmärk on tagada Kaitseväes teenistus- või töösuhtes olevatele isikutele sõjaväelises väljaõppes osalemisel samaväärne toitlustuskorraldus tegevväelastega. Sellega luuakse õigusselgus ning ühtlustatakse väljaõppes osalevate isikute kohtlemist olukorras, kus toitlustuse iseseisev korraldamine ei ole väljaõppe iseloomu või toimumiskoha tõttu võimalik ega mõistlik. Täpsem toitlustuse tingimused, ulatus, kord ja maksumus on kehtestatud kaitseministri 03.01.2013 määruses nr 2 „Tegevväelase toitlustuse tingimused, ulatus kord ja maksumus“.

Eelnõu § 1 punktiga 3 täiendatakse seaduse 5. peatükki uue §-ga 48², milles sätestatakse lahinguvalve raames jõu kasutamise alus. Eelnõukohases KKS § 48² lõikes 1 nähakse ette, et lahinguvalves olev kaitsevaelane võib kasutada jõudu käesolevas seaduses sätestatud korras ja tegevväelasest ülema korraldusel kolmel juhul, kui täidetakse KKS § 3 lg-s 1 nimetatud Kaitseväe ülesannet: riigi sõjalisel kaitsmisel ja kollektiivses enesekaitstes osalemisel, Eesti õhuruumi ja merepiiri valvamisel ja kaitsmisel ning Eesti merealal elutähtsa teenuse toimepidevust tagavat taristut, riigikaitseobjekti, sadamat või muud rajatist või seadmestikku ähvardava ohu ennetamisel, väljaselgitamisel ja tõrjumisel või korrariikkumise kõrvaldamisel. Jõu kasutamisel tuleb seejuures lähtuda KKSis sätestatud jõu kasutamise regulatsioonist. See tähendab, et näiteks KKS § 3 lg 2 punktis 4¹⁰ sätestatud Kaitseväe ülesande täitmisel, s.o Eesti õhuruumi ja merepiiri valvamisel ja kaitsmisel ning Eesti merealal elutähtsa teenuse toimepidevust tagavat taristut, riigikaitseobjekti, sadamat või muud rajatist või seadmestikku ähvardava ohu ennetamisel, väljaselgitamisel ja tõrjumisel või korrariikkumise kõrvaldamisel, saab jõu kasutamine kõne alla tulla üksnes vastavalt KKS §-s 47¹ sätestatule.

Näiteks võib diviisi lahinguvalmiduses üksusele tulla käsk mehitada vastavalt seireinfole paari-tunnise etteteatamisega riigipiiri lähistel varasemalt ette valmistatud ning operatsioonikäsuga käivitatud plaanile olukorra eripärast tingitud positsioonid. Lahinguvalves üksusel on selle ülesande täitmiseks kehtestatud jõu kasutamise reeglid. Jõu kasutamise õigus tekib ka lahinguvalves positsioonile liikuvale ajateenijal käsus antud ülesande täitmiseks ning jõu kasutamise reeglite piires. Ajateenijast tunnimees kasutab vajadusel tõenäoliselt oma automaati, soomukisihtur aga pardakuulipildujat jne. Manööver võib olla hoopis heidutamise eesmärgil ega eeldagi jõu kasutamist või olla paralleelne samaaegselt käivitatud teise operatsiooniga, milles samuti osalevad tegevväelased koos ajateenijatega. Oluline, et lahinguvalves ajateenija on vastava sõjalise väljaõppe saanud ning täidab ülesannet tegevväelasest ülema juhendamisel.

Eelnõukohases KKS § 48² lõikes 2 sätestatakse, et kõnealust paragrahvi ei kohaldata tegevväelase poolt jõu kasutamisele. See tähendab, et tegevväelaste jõu kasutamisele kohaldatakse jätkuvalt nende suhtes kehtivat üldist regulatsiooni ning käesolev säte on suunatud nendele kaitseväelastele, kelle volitused lahinguvalves vajavad täiendavat õiguslikku alust.

Eelnõu § 1 punktiga 4 täiendatakse seaduse 5. peatükki uue §-ga 49¹, milles reguleeritakse lahinguvalves vahetu sunni kasutamist ning erimeetmete ja erivahendite kohaldamist.

Eelnõukohases KKS § 49¹ lõikega 1 sätestatakse lahinguvalves oleva kaitseväelase õigused Kaitseväe julgeolekualal, selle vahetus läheduses ja Kaitseväe laeva ohutusalal ohu välja selgitamiseks ja tõrjumiseks või julgeolekualal asuva vara või isikute vastu suunatud ründe lõpetamiseks. Kaitseväel, sealhulgas ajateenijatel, on õigus kasutada füüsilist jõudu, erivahendit ja relva julgeolekualal ning selle vahetus läheduses. Julgeolekuala vahetu lähedus on maapind, maapõu ja õhuruum ning veekogu ulatuses, milles toimuv tegevus võib tuua kaasa ohu Kaitseväe julgeolekualale. Julgeolekuala vahetus läheduses meetmete rakendamine otsustatakse sõltuvalt kehtivast ohuhinnangust ning olukorra eripärast. Linna piirkonnas toimub Kaitseväe objektist paarisaja meetri kaugusel oluliselt rohkem tsiviilisikute tegevusi kui näiteks hajaasustusega piirkonnas asuvas linnakus. Seega tuleb Kaitseväel iga kord eraldi hinnata, kas mõni tegevus (näiteks pildistamine, jälgimine, mehitamata süsteemi lennutamine) võib olla ohuks Kaitseväe julgeolekualale ja selle kaitse tagamisele.

Selleks, et Kaitseväe julgeolekuala kaitse oleks efektiivne, osalevad selles ka ajateenijad. Näiteks on voolukatkestuste puhul Kaitseväe üks püsitoimingutest ajateenijatest julgestusrühma käivitamine. Selle kohaselt mehitavad ajateenijad füüsilise valve ajaks, mil

elektroonika ei toimi. Sõltuvalt objekti või linnaku suuruselt võib ühte julgestusrühma kuuluda kuni 30 ajateenijat, mis on kordades suurem linnaku valvurite ja tegevväelaste arvust. Samuti võib ohuhinnangust lähtuvalt Kaitseväge üksustel tekkida vajadus tugevdada enda vastutusalas julgestust. Tavapärasel rutiinis avaldub see näiteks vaatluspostide ja oma positsioonide ümbruses patrullidena, eesmärgiga läbi isikute ja masinate peatamise leida ja/või heidutada võimalikke vaenlase luurajaid jne.

Elektrikatkestuse või ohu olukorras peab väljaõppe läbinud ajateenijal olema võimalik täita tegevväelasega samu või sarnaseid ülesandeid, mis on minimaalselt vajalikud ohu välja selgitamiseks ja tõrjumiseks, olgu selleks inimeste liikumise või mehitamata süsteemi lendamise tõkestamine. Mida rohkem saavad väljaõppe saanud ajateenijatest koosnevad üksused panustada julgeolekuala kaitseks, seda väiksem on tõenäosus, et tundlik informatsioon kriitilise tähtsusega infrastruktuuri, lahingupositsioonide, varustuse jne kohta jõuab valedesse kättesse või kriitilise tähtsusega infrastruktuur, lahingupositsioonid, varustus jne saab ründes kahjustada.

Kuna erimeetme kohaldamine väljapool Kaitseväge julgeolekuala võib riivata kolmandate isikute õigusi, kohaldab Kaitseväge üksnes sellist meetet, mis on proportsionaalne, ning vaid nii kaua, kui seda on eesmärgi saavutamiseks vältimatult vaja. Oluline, et ajateenija täidab ülesannet õpitud protseduuri alusel ning tegevväelase juhendamisel.

Eelnõukohases KKS § 49¹ lõikes 2 täpsustatakse erimeetmed, mida ajateenija võib kohaldada Kaitseväge julgeolekualal või selle vahetuse läheduse julgeolekuala kaitseks või ohu välja selgitamiseks. Nendeks on isiku peatamine, isiku viibimise ajutine keelamine Kaitseväge julgeolekualal või selle vahetus läheduses, isiku kohustamine alalt lahkuma või sellest eemale hoiduma, sõiduki või maastikusõiduki peatamine või sundpeatamine. Sätte eesmärk on selgelt määratleda meetmed, mida ajateenija võib kohaldada, ning mis on minimaalselt vajalikud ohu või ründe ennetamiseks, väljaselgitamiseks ja tõrjumiseks. Meetmed on minimaalselt vajalikud arvestades, et mehitatud patrulli teostavad eelkõige ajateenijatest üksused, ning tegevväelase või korrakaitseorgani saabumine võib võtta aega.

Isiku peatamine võimaldab kontrollida ohuolukorra asjaolusid, tuvastada isiku seotus võimaliku ohuga ning hinnata edasiste meetmete vajalikkust. Tegemist on ajutise ja eesmärgipärase toiminguga, mida kohaldatakse üksnes ulatuses, mis on vajalik ohu hindamiseks ja kõrvaldamiseks. Isiku julgeolekualal viibimise ajutine keelamine või alalt lahkuma kohustamine on suunatud ohu realiseerumise vältimisele või selle tagajärgede leevendamisele. Sõiduki peatamise eesmärk võib olla ohu ennetamine, tõrjumine või juba tekkinud ohu mõju vähendamine, teatud olukordades ka heidutus. Lahinguvalves olev kaitsevaelane on kohustatud isikule arusaadavalt selgitama peatamise põhjust ning vajadusel andma juhiseid edasiseks käitumiseks. Sõiduki peatamine on ajutise iseloomuga meede, mida kohaldatakse üksnes nii kaua, kui see on vältimatult vajalik meetme eesmärgi saavutamiseks. Pärast eesmärgi saavutamist tuleb sõiduki edasine liikumine viivitamata võimaldada, välja arvatud juhul, kui esinevad alused täiendavate meetmete kohaldamiseks.

Näiteks lahinguvalve käivitamisel moodustatakse 2JVBr näitel väljaõppes olevatest ajateenijatest formeerimise toetuse rühmad ning julgestusrühmad. Need, kes ei ole veel vajalikke sõdurioskuseid läbinud saavad ülesanded, mis ei eelda relvakasutamist ning pärast sõduri baaskursuse läbimist relva kasutamist eeldavad ülesanded. Julgestusrühmad liiguvad üle 2JVBr vastutusala erinevatesse linnakutesse ja ladude territooriumitele ning hakkavad seal täitma julgestusega seotud ülesandeid. Ajutisel julgeolekualal, näiteks asja sundkasutusse võetava tehnika vastuvõtu alal, eeldab ka liikluse kontrollimist ja kontroll-läbilaskepunktide püstitamist. Vastavad ülesanded ja tegevused saab anda vaid vastava väljaõppe saanud

ajateenijale või reservväelasele. Väljaõpe antakse ajateenistuse või reservõppekogunemise käigus. Näiteks 2023-24 aasta jaanuarikuu jooksul viidi läbi ajateenijatest üksustele vastav väljaõpe, mille raames omandati vajalikke oskusi masinate läbivaatuseks (vaatlus peeglina põhja alt ning masina läbi otsimine). Samuti õpiti masinate nimekirjade ja dokumentide kontrolli teostamist (nt kui linnakus toimuvad mingid ehitustööd, siis on vaja isikuid ja sõidukeid sisse lasta, mitte lihtsalt tõkestada sissepääs).

Lahinguvalve käivitamise õppusel tehti need toimingud ka läbi, kus läbi praktika saadi täiendavat õpet. Ehk siis tegemist ei ole sellise asjaga, mida ajateenijatele ei ole võimalik õpetada. Seda on võimalik ka kiirkorras 1-2 päevaga täiendõppena organiseerida.

Eelnõukohases KKS § 49¹ lõikes 3 sätestatakse, et lahinguvalves oleval kaitseväelasel on õigus kohaldada vahetut sunni KorS-i alusel ja korras, kui ta on kaasatud riigikaitseobjektivastase ründe, riigipiiri või ajutise kontrolljoone ebaseadusliku ületamise ning kuritegude ennetamise ja tõkestamise.

Regulatsiooni eesmärk on sätestada õiguslik alus vahetu sunni kohaldamiseks olukorras, kus esineb riigikaitseobjekti vastu suunatud rünne või selle vahetu oht. Riigikaitseobjektide kaitse on avaliku huvi seisukohalt kõrgendatud tähtsusega, kuivõrd nende vastu suunatud rünne võib ohustada riigi julgeolekut, avalikku korda, inimeste elu ja tervist ning põhjustada ulatuslikku varalist või keskkonnakahju. Vahetu sunni kohaldamine on lubatav üksnes juhul, kui leebemad meetmed ei ole piisavad ründe tõrjumiseks või selle vahetu ohu kõrvaldamiseks. Vahetu sund tähendab füüsilise jõu, erivahendite või muu vahetu mõjutusvahendi kasutamist isiku või objekti suhtes, eesmärgiga takistada ründe toimepanemist, katkestada juba alanud rünne või kõrvaldada sellest tulenev oht.

Ka riigikaitseobjektivastase ründe tõkestamisel osalev lahinguvalves olev kaitseväelane peab lähtuma õiguspärasuse, vajalikkuse ja proportsionaalsuse põhimõtetest. Seejuures tuleb hinnata ohu laadi, ulatust ja intensiivsust ning valida selline sunni liik ja ulatus, mis võimaldab eesmärgi saavutada võimalikult väikese põhiõiguste riivega. Eriti tuleb arvestada isikute elu ja tervise kaitse prioriteetsust ning vältida ülemäärase kahju tekitamist. Vahetu sunni kasutamine peab olema ajaliselt piiratud ning kestma üksnes nii kaua, kui see on vältimatult vajalik ründe tõkestamiseks või ohu kõrvaldamiseks. Pärast ohu kõrvaldamist tuleb sunni kohaldamine viivitamata lõpetada. Vajadusel rakendatakse edasisi julgeolekumeetmeid arvestades KKS-s sätestatud. Arvestades riigikaitseobjektide eripära ning võimalikku kõrgendatud ohu taset, võib vahetu sunni kohaldamine hõlmata ka intensiivsemaid meetmeid, kui see on vältimatult vajalik ründe tõkestamiseks. Sellisel juhul peab otsustus olema selgelt põhjendatud ning dokumenteeritud, tagades hilisema kontrollitavuse ja õiguspärasuse hindamise võimaluse. Seega on vahetu sunni kohaldamine riigikaitseobjekti vastase ründe tõkestamisel erandlik, kuid vajalik meede, mille kasutamine eeldab alati konkreetse ja vahetu ning kõrgendatud ohu olemasolu ning kaalutletud otsustamist lähtudes tegevväelase korraldustest.

Riigipiiri puutumatus ja kontroll selle ületamise üle on riigi suveräänsuse oluline osa ning avaliku korra ja riigi julgeoleku tagamise vältimatu eeldus. Vahetu sunni kohaldamine on lubatav juhul, kui see on vältimatult vajalik ebaseadusliku piiriületuse takistamiseks, selle katkestamiseks või sellega kaasneva ohu tõrjumiseks. Meetme kohaldamine eeldab, et leebemad vahendid, sealhulgas suulised korraldused või muud mõjutusmeetmed, ei ole andnud tulemusi või ei ole olukorra kiireloomulisuse tõttu piisavad. Vahetu sund võib hõlmata füüsilise jõu kasutamist, erivahendite rakendamist või muid vahetuid mõjutusvahendeid, mille eesmärk on isiku tegevuse peatamine, tema liikumise takistamine või kontrolli alla võtmine. Meetme valikul tuleb arvestada konkreetse olukorra asjaolusid, sealhulgas isiku käitumist, ohu laadi ja intensiivsust ning võimalikke riske teistele isikutele, piirivalveametnikele ja riigi julgeolekule.

Nii nagu eelnevate näidete puhul, tuleb ka kõnesoleval juhul vahetu sunni kohaldamisel järgida rangelt õiguspärasuse, vajalikkuse ja proportsionaalsuse põhimõtteid. See tähendab, et sunni kohaldamine peab olema eesmärgipärane, vältimatu ning ulatuselt piiratud üksnes sellega, mis on vajalik ebaseadusliku piiriületuse tõkestamiseks või ohu kõrvaldamiseks. Võimaluse korral tuleb eelistada vähem intensiivseid meetmeid ning vältida ülemäärase kahju tekitamist. Arvestades riigipiiri ja ajutise kontrolljoone kaitse eripära, võib vahetu sunni kohaldamine toimuda ka kiirendatud reageerimisvalmiduse tingimustes, kus otsustus peab olema kiire ning lähtuma ennetavast julgeolekuvajadusest. Kuivõrd lahinguvalves osalevad kaitseväelased on reageerimisvalmiduses, siis eesmärgipäraseks riigipiiri või ajutise kontrolljoone ebaseadusliku ületamise tõkestamiseks nähakse eelnõuga ette võimalus kasutada möödapääsmatu vajaduse korral lahinguvalves olevaid kaitseväelasi.

Näiteks eelplaneeritult või ad-hoc olukorras korrakaitseorgani taotlusel saab Kaitseväe lahinguvalves olev üksus, sh ajateenijad, toetada korrakaitseorgani tegevust maismaa riigipiiril toimuva ränderünde olukorras välise perimeetri rajamisega. Ajateenijad saavad suunata ebaseaduslikult piiri ületanud isikud alasse, kus ametnikud või ajateenijaid sisaldav allüksus peab rikkujad ajutiselt kinni. Ajateenijad kohaldavad erimeedet vastavalt ametnike juhendamisele ja omades selleks eelnevat väljaõpet.

Eelnõukohases KKS § 49¹ lõikes 4 nähakse ette, et lahinguvalves oleval kaitseväelasel on edasilükkamatu pädevuse alusel ja pädeva ülema korraldusel õigus kasutada erivahendit või relva korrakaitseaduses sätestatud alusel ja korras või sõjaväerelva või relvasüsteemi. Seejuures peab arvestama seaduses sätestatud erisusi mehitamata süsteemi peatuma sundimiseks ning kui mehitamata süsteem tekitab vahetu kõrgendatud ohu. Muudatus lähtub vajadusest reageerida kiiresti sellistele kaasaegsetele ohtudele nagu mehitamata õhusõidukid või muud mehitamata süsteemid, mis võivad ohustada isikuid, taristut või riigikaitseobjekte.

Piiratud inimressursi ja avalike vahendite tingimustes annab säte Kaitseväele õiguse kohaldada edasilükkamatu pädevuse raames riikliku järelevalve meetmeid seni, kuni PPA või muu pädev korrakaitseorgan saab ise vastavaid ülesandeid täitma asuda. Kõnesoleva eelnõuga täpsustatakse, et Kaitseväe edasilükkamatut pädevust rakendavad kaitseväelased – nii tegevväelased, ajateenijad kui ka reservväelased.

Eelnõukohases KKS § 49¹ lõikes 5 loetletakse erivahendid, mida sellises olukorras kasutada võib. Nendeks on raadioside segaja, laser- või muu seade, millega on võimalik tõkestada mehitamata süsteemi edasist liikumist, võrk, mehitamata süsteem, mida kasutatakse teise mehitamata süsteemi kokkupõrkeks ning muud samalaadse toimega seadmed või vahendid. Loetelu eesmärk on anda seaduslik alus erivahendite kasutamiseks, mis võimaldavad ohtu tõrjuda proportsionaalselt ja olukorrale vastavalt.

Mehitamata õhusõiduki lendu sekkumiseks ja selle n-õ tõrjumiseks on mitmeid meetmeid ja võimalusi, mis on sätestatud peamiselt lennundusseaduses. Lennundusseaduse kohaselt võib nendeks meetmeteks olla:

- 1) geograafiliste alade kehtestamine;
- 2) lendu sekkumine (st võetakse õhusõiduki juhtimine üle);
- 3) raadiosageduste segamine (ingl jamming);
- 4) GNSS-i [Viide 119: GNSS – globaalne satelliitpositsioneerimise süsteem (ingl Global Navigation Satellite System).] segamine (katkestatakse mehitama õhusõiduki navigeerimiseks kasutatav satelliidiühendus);
- 5) petmine (ingl spoofing; sisuliselt võetakse õhusõiduki juhtimine üle);
- 6) pimestamine (ingl dazzling; kõrge intensiivsusega valguskiir või laser suunatakse mehitamata õhusõiduki kaamerat „pimestama“);

- 7) laseri kasutamine (mehitamata õhusõidukile fokuseeritud energiaimpulss tekitab ülikõrge temperatuuri, mille tulemusena objekt süttib või plahvatab ja kukub alla);
- 8) tugevatoimeliste mikrolainete kasutamine (ingl High Power Microwave; mehitamata õhusõidukile fokuseeritud mikrolaine energia halvab objekti elektroonilised süsteemid),
- 9) võrgu kasutamine (mehitamata õhusõidukile visatakse võrk selle püüdmiseks),
- 10) laskemoona kasutamine (mehitamata õhusõiduki pihta lastakse, mille tulemusena õhusõiduk hävib),
- 11) kokkupõrkedrooni kasutamine (eesmärk kahe mehitamata õhusõiduki kokkupõrge, mille tulemusena mõlemad kukuvad alla ja hävivad);
- 12) kulliliste kasutamine mehitamata õhusõiduki püüdmiseks.

Võidakse kasutada ka meetmete kombinatsioone, see tähendab kohaldada ainult ühte või mitut korraga. Mõned neist tegevustest on alles arendamisel, kuid senised tulemused on andnud häid tulemusi. Mehitamata süsteemide, sealhulgas mehitamata õhusõidukite tõrjumise riskiks on kõrvalseisjate või nende vara ohtu sattumine, samuti objekti kahjustamine, kui näiteks mehitamata õhusõiduk kukub objektile, mida kaitsta soovitakse. Seetõttu on oluline hinnata riske iga kord eraldi ning lennupiirangualas, geograafilises alas või ajutises geograafilises alas lendamise sekkumise puhul tuleb esmalt rakendada nii-öelda pehmeid meetmeid, nagu näiteks õhusõiduki kaugpiloodiga ühenduse võtmine, hoiatamine, õhusõiduki sundmaandamine. Kui need ei aita, siis alles kohaldada selliseid meetmeid, nagu näiteks raadioside segamine, õhusõiduki juhtimise ülevõtmine või selle allakukutamine või hävitamine.

Lahinguvalves oleval kaitsevälasel ei ole kõiki lennundusseaduses nimetatud meetmete kohaldamise õigust, vaid meetmed on kitsamalt piiritletud. Eelnõu kohaselt on lahinguvalves oleval ajateenijal ja reservvälasel vahetu kõrgendatud ohu korral õigus kasutada:

- 1) raadioside segajat (ingl *jammer*);
- 2) laser- või muud seadet, millega on võimalik tõkestada mehitamata süsteemi edasist liikumist;
- 3) võrku;
- 4) mehitamata süsteemi, mis on valmistatud või mida kasutatakse mehitamata süsteemi kokkupõrkeks, et tõkestada selle edasist liikumist;
- 5) muud käesoleva lõike punktides 1–3 sätestatud seadme või vahendiga sarnase toimega seadet või vahendit.

Punktis 5 nimetatu on jäetud lahtiseks, et mitte takistada innovaatiliste lahenduste kasutuselevõttu. Ainukeseks piiranguks on, et see seade või vahend peab evima sama toimet, mis on seaduses konkreetsete seadmete või vahenditena loetletud. Muu seade laserseadme kõrval võib olla selline seade, mis kiirgab valgust, mikrolaineid, elektromagnetlaineid või muud sellist, millega on võimalik tõkestada näiteks mehitamata õhusõiduki edasist lendamist kas pimestades kaamerat, et kaugpiloot ei näe, kus ta lendab, või segatakse GPSi, et kaugpiloot ei teaks õhusõiduki asukohta, või segades raadiolaineid.

Erivahendite kasutamisel tuleb siiski järgida KorSi (üld)sätteid ja põhimõtteid, mis puudutavad vahetu sunni kasutamist, sest KKSis nende sätestamine oleks KorSi dubleerimine ning ei ole normitehniliselt korrektne, mistõttu ongi sätestatud eelnõus „korraaitseaduses sätestatud alusel ja korras, arvestades käesoleva seaduse erisusi“.

Eelnõukohases KKS § 49¹ lõikes 6 nähakse ette, et käesolevat paragrahvi ei kohaldata tegevvälase poolt vahetu sunni ning erimeetmete ja erivahendite kasutamisele. Nagu ka § 48² puhul, on tegemist regulatsiooniga, mille eesmärk on luua täiendav õiguslik alus eeskätt ajateenijatele ja reservväelastele, sest tegevvälastel on kehtiva õiguse kohaselt need volitused juba olemas.

Paragrahvia 2 muudetakse KVTS-i.

Eelnõu § 2 punktides 1-5 ning 8 ja 9 sätestatakse, et kaitseväeteenistuskohustuse täitmise ajal, lisaks sõjaväelise väljaõppe omandamisele ja täiendamisele, saab ajateenijale ja reservväelasele anda täitmiseks teenistusülesande, mis on seotud lahinguvalves osalemisega.

Eelnõu § 2 punktis 3 täiendatakse KVTS-i §-ga 6¹. Kõnesolevas paragrahvis luuakse õiguslik alus, mis võimaldab ajateenijatele ja reservväelastele anda teenistusülesandeid ka sellistes olukordades, mis on seotud Kaitseväe edasilükkamatu pädevuse rakendamisega rahuajal või kõrgendatud ohu või ründe tõrjumisega. Tegemist on ülesannetega, mis võivad oma iseloomult olla kiireloomulised ning nõuda viivitamatut reageerimist, mistõttu on vajalik kaasata lisaks tegevväelastele ka teisi kaitseväekohustuslasi.

Muudatusega rõhutatakse, et selliste teenistusülesannete täitmine eeldab eelnevat asjakohast sõjaväelist väljaõpet. See tagab, et ajateenijad ja reservväelased on piisavalt ette valmistatud neile antud ülesannete ohutuks ja tõhusaks täitmiseks.

Samuti täpsustatakse ajateenijate ja reservväelaste õigust kohaldada vahetut sundi ja kasutada jõudu. Vastavad õigused on seotud üksnes konkreetsete teenistusülesannete täitmisega ning neid võib rakendada ainult ajateenija/reservväelane, kes on saanud vastava väljaõppe, tegevväelasest ülema korraldusel ja seaduses sätestatud alustel ning korras. Sellega tagatakse nii käsuliini selgus kui ka õiguspärane ja proportsionaalne jõu kasutamine.

Täpsem lahinguvalvega seotud teenistusülesande täitmise regulatsioon sätestatakse KKS-s (vaata lisaks eelnõu § 1 selgitusi).

Eelnõu § 2 punktis 4 muudetakse KVTS § 49 lõiget 2, et täpsustada väljaõppe läbiviimise tingimusi. Muudatuse kohaselt võib ajateenistuskoha ülem või väljaõpet läbiviiv tegevväelane luua ajateenijale väljaõppe või teenistusülesande täitmise käigus olukordi, mis sarnanevad sõjaaja lahingutegevusele. Seejuures tuleb rangelt järgida ohutusnõudeid ning lähtuda kehtivatest väljaõppe eeskirjadest ja õppekavadest.

Muudatuste eesmärk tervikuna on suurendada Kaitseväe valmisolekut reageerida erinevatele ohuolukordadele, tagades samal ajal, et ajateenijate ja reservväelaste kaasamine toimub selgelt reguleeritud, ohutul ja õiguspärasel viisil. Vt ka eelnõu § 1 selgitusi.

Eelnõu § 2 punktidega 6, 7 ning 10 ja 11 muudetakse ajateenijale ja reservväelasele toitlustuse tagamise korda.

KVTS-is nähakse ette võimalus maksta ajateenijale ning vajadusel ka reservväelasele toidukulu katteks rahalist hüvitist olukorras, kus väljaõppe või teenistusülesannete iseloomu tõttu ei ole võimalik tagada toitlustust tavapärasel viisil.

Kehtiva regulatsiooni kohaselt tagatakse ajateenijale ajateenistuse ja reservväelasele reservteenistuse läbiviimise kohas tasuta majutus ja toitlustus. Toitlustuse tagamise kord ja toitlustuse arvestuslik suurus on kehtestatud kaitseministri 11. detsembri 2012. a määrusega nr 14 „Ajateenijale ja reservväelasele tagatava toitlustuse ulatus ja kord“ (edaspidi *määrus*). Kehtiva määruse kohaselt ajateenija ja reservväelase toitlustuse arvestuslikuks suuruseks on 8,36 eurot ööpäevas.

Tavapärasel olukorras, kas väeosas või sõjaväelisel väljaõppel Kaitseväe harjutusaladel, tagatakse toitlustus Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse (RKIK) poolt. Samas on sõjaväeline väljaõppe muutunud ajas oluliselt paindlikumaks, hajutatumaks ja rahvusvahelisemaks, mis seab senisele toitlustuse korraldusele uusi piiranguid.

Üha sagedamini viiakse väljaõpet läbi väljaspool Kaitseväe püsipaiknemiskohti, sealhulgas tsiviilkeskkonnas (nt haiglates, kus ajateenijad omandavad parameedikute praktilisi oskusi) ning välisriikides koostöös liitlas- ja partnerriikidega. Sellistes olukordades, eriti kui ajateenijad või reservväelased viibivad üksikult või väikestes gruppides, ei ole RKIKil alati võimalik tagada toitlustust kas otse või teenuse sisseostmise teel. Välisriikides võib see olla täiendavalt keerukas nii logistiliste, õiguslike kui ka praktiliste piirangute tõttu.

Kehtivas praktikas on kirjeldatud olukordi lahendatud avansiliste maksetega, millele järgneb kuludokumentide esitamise kohustus. Kuigi see lähenemine vastab riigi finantsarvestuse põhimõtetele, tekitab see märkimisväärse halduskoormuse nii teenistujatele kui ka menetlejatele. Lisaks ei ole alati võimalik kuludokumente saada (nt väiksemates toitlustusasutustes või välisriikides), mistõttu võib hüvitise maksmine jääda formaalsete takistuste taha, kuigi kulu on tegelikult tehtud.

Oluline on rõhutada, et ajateenijatele ja reservväelastele ei maksta välislähetuse korral päevaraha, mistõttu puudub neil alternatiivne mehhanism igapäevaste toidukulude katmiseks olukorras, kus riik toitlustust ei taga.

Lähtuvalt 1. juulist 2025 rakendunud käibemaksu tõusust 24%-ni, kavatakse muuta ka kaitseministri määrust ning suurendada ajateenija ja reservväelase ööpäevase toitlustuse arvestuslikku suurust 8,64 euroni. Määruse eelnõus sätestatakse, et kui toitlustust ei ole tagatud Kaitseväe või toitlustusteenuse osutaja poolt, makstakse Kaitseväe juhataja või tema volitatud ülema otsusel välisriigis või väljaspool väeosa paiknemiskohta läbiviidaval sõjalisel väljaõppel osalevale ajateenijale või reservväelasele märgitud toitlustuse arvestuslikus ulatuses toiduraha välja enne sõjaväelise väljaõppe algust. Sellisel juhul võib toiduraha arvestuslikku maksumust suurendada kuni 500 protsenti ehk toitlustuse ööpäevane maksimaalne hind toitlustuse arvestusliku suuruse (8,64€) alusel oleks 51,84 €.

Muudatuse eesmärk on võimaldada ajateenijatele ja reservväelastele toiduraha välja maksta enne väljaõppele asumist ning vähendada ebamõistlikku halduskoormust, mis kaasneb kuludokumentide kogumise ja menetlemisega.

Lisaks toetab muudatus teenistujate toimetulekut ja motivatsiooni, vähendades olukordi, kus nad peavad teenistusülesannete täitmisel kandma isiklike kulusid.

Kokkuvõttes loob kavandatav regulatsioon paindlikuma ja õiglasema süsteemi, mis arvestab tänapäevase sõjalise väljaõppe tegelikke vajadusi ning vähendab samal ajal tarbetut bürokraatiat.

Eelnõu § 2 punktiga 12 täiendatakse KVTS-i § 104 lõiget 1, milles sätestatakse tegevväelase töö- ja puhkeaja arvestamise erandid, mille puhul avaliku teenistuse seaduse tööaega, töö tegemise aja piirangut, tööaja korraldust, ööajal tehtavat tööd ja ületunnitööd reguleerivaid sätteid ei kohaldata.

Tegevväelase töö- ja puhkeaja arvestamise erandid sätestatakse olukordadeks, kus teenistuse iseloom ja riigikaitse vajadused ei võimalda rakendada tavapäraseid tööaja reegleid. Nendel juhtudel ei kohaldata avaliku teenistuse seaduses sätestatud tööaega, töö tegemise aja piiranguid, tööaja korraldust, ööajal tehtavat tööd ega ületunnitööd reguleerivaid sätteid.

Sellised erandid hõlmavad eelkõige olukordi, kus tegevväelane täidab teenistusülesandeid päästesündmuse lahendamisel või osaleb eriolukorra töödel, samuti erakorralise seisukorra ajal. Samuti kuuluvad erandite alla sõjaväelisel väljaõppel osalemine ning sõjaväepolitsei ülesannete täitmine Kaitseväe juhataja määratud ulatuses. Eelnõuga täiendatakse erandolukordade loetelu, lisades sinna ka teenistusülesannete täitmise lahinguvalvega seotud tegevustes. Nimetatud

olukordades on tegevväelaselt eeldatav kõrge paindlikkus ning valmisolek täita ülesandeid ka ajalisel katkematult, lähtudes olukorra kiireloomulisusest ja iseloomust.

Samas tagatakse tegevväelasele ka sellistes tingimustes minimaalne puhkeaeg: iga 24 tunni kohta antakse vähemalt kuus tundi puhkeaega, millest vähemalt neli tundi peab olema katkematu. See puhkeaeg arvestatakse üldise tööaja hulka.

Loetletud eritingimustel teenistusülesande täitmisel hüvitatakse tegevväelasele tehtud töö kas vaba aja andmisega või rahas, arvestades täidetud ülesande keerukust ja ülesande täitmiseks kulunud aega. Hüvitamise ulatuse ja korra kehtestab Kaitseväge juhataja.

Paragrahviga 3 muudetakse KaLS-i.

Eelnõu § 3 punktiga 1 täiendatakse KaLS-i § 4 lõikeid 3¹ ja 3² pärast sõna „ülesanne“ sõnadega „ja tegevus“ vastavas käändes. Eelnõukohase KKS § 4¹ kohaselt on lahinguvalve Kaitseväge rahuaja tegevuste kogum, mille käigus tagatakse Kaitseväge üksuste valmisolek ja võimekus reageerida kõrgendatud ohule või ründele. Lahinguvalve – nii nagu ka muud Kaitseväge tegevused – ei ole eraldiseisev Kaitseväge ülesanne. Vältimaks olukorda, kus Kaitseväge ei saa Kaitsealiitu kaasata tervikliku ülesande täitmisesse, on õigusselguse huvides täpsustatud, et kaasata võib ka üksikutesse tegevustesse.

Paragrahviga 4 muudetakse TuMS-i sätteid.

Eelnõu § 4 punktis 1 täiendatakse TuMS § 13 lõike 3 punkti 13. Kehtiva sätte kohaselt tulumaksuga ei maksustata kaitsevaelasele sõjaväelisel väljaõppel, reservteenistuses, rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil, Kaitseväge õhusõidukis või sõjalaeval antava toitlustamise maksumust. Muudatuse kohaselt lisatakse sättesse, et tulumaksuga ei maksusta lisaks ka Kaitseväes avalikus teenistuses olevale ametnikule või töölepingu alusel töötavale isikule sõjaväelisel väljaõppel antava toitlustamise maksumust.

Muudatus on seotud 04.02.2026 jõustunud KKS-i muudatusega (RT I, 03.02.2026, 11), mille kohaselt antakse võimalus Kaitseväes töötavatele tsiviilisikutele ja avalikus teenistuses olevatele töötajatele osaleda sõjaväelistel õppustel. Sõjaväelisel väljaõppel on väljaõppes osalevatel kaitsevaelastel tagatud toitlustus, kuna väljaõpe toimub reeglina sellistes tingimustes või asukohas, kus isikul puudub võimalus endale ise sööki hankida. Tulenevalt KKS-i muudatusest, mille kohaselt hakkavad sõjaväelises väljaõppes osalema ka Kaitseväes teenistus- või töösuhtes olevad tsiviilisikud, tuleb neile samuti tagada toitlus ning kehtestada, et sellisel juhul laieneb ka tsiviilisikutele antava toitlustuse korral tulumaksuvabastus.

Eelnõu § 4 punktis 2 täiendatakse TuMS § 13 lõiget 3 punktiga 19.

Eelnõuga nähakse ette, et kaitseväteeniustuskohustuse täitmisega seonduvatel toimingutel osalemiseks makstavad sõidu- ja toidukulude hüvitised vabastatakse tulumaksust. Muudatus on vajalik, et tagada maksustamis põhimõtetes õigusselgus.

KVTS-i alusel makstakse kutsealusele, reservis olevale isikule, kaitseväekohustust võtta soovivale isikule, ajateenistusse asuda soovivale naissoost isikule terviseseisundi hindamiseks arstlikul läbivaatusel, terviseuuringul või kutsesobivuse hindamisel viibimisega sõidu- ja toidukulu hüvitist 15 eurot. Kui isiku elukoht on rahvastikuregistri andmetel välisriigis ja tal tuleb terviseseisundi või kutsesobivuse hindamiseks saabuda Eestisse, makstakse talle hüvitist 70 eurot.

Täiendavalt makstakse sõidukulude hüvitist reservteenistusse ja reservasendusteenistusse kutsutud isikule kogunemiskohta ilmumisel 60 eurot ning välisriigis elavale reservis olevale isikule 200 eurot.

Kehtiva õiguse kohaselt käsitatakse füüsilisele isikule tehtavaid väljamakseid üldjuhul maksustatava tuluna, välja arvatud seaduses sätestatud erandid. Sõidu- ja toidukulude hüvitiste maksustamise kord ei ole piisavalt selge, mistõttu võib tekkida olukord, kus riigi poolt kohustuste täitmiseks tehtud vältimatute kulude katmine toob isikule kaasa täiendava maksukohustuse.

Selline käsitlus ei arvesta asjaolu, et nimetatud isikud täidavad seadusest tulenevat avalikku kohustust ning nendele tehtavad hüvitised ei ole käsitatavad sissetulekuna tavapärasel tähenduses, vaid kulude kompenseerimisena.

KVTS-is ette nähtud hüvitiste olemus ei ole tulu. Sõidu- ja toiduraha hüvitiste eesmärk on katta kulutused, mis tekivad isikul riigikaitse kohustuse täitmise tõttu. Tegemist ei ole isiku majandusliku olukorra parandamisega ega vabalt kasutatava tuluga. Maksustamine moonutaks hüvitise eesmärki ning vähendaks selle tegelikku väärtust.

Kaitseväekohustuse täitmisele suunatud isikud ei vali vabatahtlikult kõiki teenistusega kaasnevaid kulutusi. Nende kulude maksustamine võib vähendada motivatsiooni ja tekitada põhjendamatu rahalist koormust isikutele, kes täidavad riigi julgeoleku seisukohalt olulist ülesannet.

Kehtiv praktika, mille kohaselt hüvitiste maksmine eeldab kuludokumentide esitamist ja kontrollimist, tekitab märkimisväärset halduskoormust nii isikutele kui ka hüvitisi menetlevatele asutustele.

Isikute jaoks tähendab see:

- kohustust säilitada ja esitada kõik kuludokumendid;
- ajakulu dokumentide kogumisel ja esitamisel;
- riski, et hüvitis jääb saamata dokumentide puudumise või vormiliste vigade tõttu.

Asutuste jaoks tähendab see:

- dokumentide kontrollimise ja menetlemisega seotud töömahtu;
- vajadust tagada kontrollimehhanismid ja vastavus nõuetele;
- suuremat personalikulu ja menetlusaja pikenemist.

Paragrahvis 5 sätestatakse seaduse jõustumise aeg, milleks on 1. jaanuar 2027. Jõustumisaja valikul on lähtutud lahinguvalve rakendamise tähtajast. Samuti on arvestatud vajadust rakendusaktide muutmiseks kuluva ajaga.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõus luuakse uus termin „lahinguvalve“. Lahinguvalve on Kaitseväe rahuaja tegevuste kogum, mille käigus tagatakse Kaitseväe üksuste valmisolek ja võimekus reageerida kõrgendatud ohule või ründe.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõul ei ole kokkupuudet Euroopa Liidu õigusega.

6. Seaduse mõjud

6.1. Ajateenijate ja reservväelaste osalemine lahinguvalves

Sihtrühm

Sihtrühm 1: ajateenijad ja reservväelased

Sihtrühm 2: Kaitsevägi.

Eelnõul on otsene mõju ajateenijatele ja reservväelastele ning Kaitseväele, kuna luuakse õiguslik alus ajateenijate ja reservväelaste kaasamiseks lahinguvalvega seotud teenistusülesannete täitmisse kaitseväeteenistuskohustuse raames. Muudatuse tulemusel laieneb ajateenijate ja reservväelaste senine roll, võimaldades neil lisaks sõjaväelise väljaõppe omandamisele osaleda rahuajal ka realses valmisoleku ja reageerimise tagamises. See suurendab kaitseväelaste praktilist valmisolekut, võimaldab siduda väljaõpet vahetumalt riigikaitse ülesannete täitmisega ning aitab paremini valmistuda sõjaaja ülesanneteks.

Ajateenijate ja reservväelaste jaoks tähendab muudatus seda, et nende õigused, kohustused ja volitused lahinguvalves osalemisel muutuvad selgemaks. Sätestatakse millistel tingimustel ja kelle korraldusel võivad nad kasutada jõudu, vahetut sundi, erimeetmeid ja erivahendeid. Väheneb õiguslik ebaselgus ning tagatakse, et teenistusülesandeid täidetakse selges käsuliinis, tegevväelasest ülema juhtimisel ja seadusest tulenevate piirangute alusel. Mõju sihtrühmale on positiivne, kuna regulatsioon annab senisest selgema õigusliku raamistiku ning aitab vältida olukorda, kus kaitseväelased peavad tegutsema ebapiisavalt reguleeritud tingimustes.

Kaitseväe jaoks seisneb mõju eelkõige võimaluses kasutada olemasolevat isikkoosseisu paindlikumalt ja eesmärgipärasemalt üldise valmisoleku tagamisel. Muudatus tugevdab Kaitseväe võimet reageerida julgeolekuohu kasvule või ründele, võimaldades kaasata lahinguvalvesse ka ajateenijaid ja reservväelasi, kes on saanud selleks vajaliku väljaõppe. See aitab katta teatud ülesannete täitmiseks vajalikku isikkoosseisu, suurendab üksuste valmisolekut ning parandab Kaitseväe suutlikkust tagada riigi sõjaline kaitse, sealhulgas riigikaitseobjektide, olulise taristu ning õhu- ja merepiiri kaitse. Mõju riigi julgeolekule ja riigikaitsele on suur. Muudatusega kaasneb vajadus täiendava väljaõppe, juhtimise, planeerimise ja järelevalve järele, kuid need kohustused on põhjendatud eelnõus kavandatud eesmärkide täitmisega. Kokkuvõttes on muudatuse mõju positiivne, kuna see suurendab õigusselgust, parandab Kaitseväe valmisolekut ning loob selged alused ajateenijate ja reservväelaste kaasamiseks lahinguvalvesse.

Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele

Muudatusel on oluline positiivne mõju riigi julgeolekule, kuna see tugevdab Kaitseväe võimet tagada rahuajal valmisolek ja reageerimine võimalikele ohtudele või rünnetele. Ajateenijate ja reservväelaste kaasamine lahinguvalvega seotud teenistusülesannetesse võimaldab kasutada olemasolevat väljaõpetatud isikkoosseisu paindlikumalt ning tugevdab riigi sõjalise kaitse toimepidevust. Samuti aitab muudatus parandada olulise taristu, riigikaitseobjektide ning õhu- ja merepiiri kaitset. Välissuhetele avaldub mõju eelkõige kaudselt, toetades Eesti kaitsevõimet ja usaldusväärset liitlaste ees ning tugevdades riigi valmisolekut osaleda kollektiivses enesekaitstes. Mõju välissuhetele on positiivne.

Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

Muudatus avaldab mõju eelkõige Kaitseväe korraldusele. Kaitseväel tuleb kohandada teenistusülesannete planeerimist, juhtimist, väljaõpet ja järelevalvet viisil, mis võimaldab ajateenijaid ja reservväelasi kaasata lahinguvalvesse õiguspäraselt, selges käsuliinis ja üksnes vajaliku väljaõppe olemasolul. Kaitseressursside Ametile avalduv mõju seisneb kohandatud teenistusülesannetega seotud kaitsevääkohustuse täitmise toetamises. Kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele otsust mõju ei kaasne.

Sotsiaalne, sealhulgas demograafiline mõju

Muudatusel on mõõdukas positiivne sotsiaalne mõju, kuna see suurendab õigusselgust ajateenijate ja reservväelaste õiguste, kohustuste ja volituste osas ning loob selgema raamistiku nende kaasamiseks riigikaitse ülesannete täitmisse. Demograafilist mõju eelnõul ei ole.

6.2. Kaitseliidu kaasamine Kaitseväe ülesannete ja tegevuste täitmisse

Sihtrühm

Sihtrühm 1: Kaitseliidu tegevliikmed;

Sihtrühm 2: Kaitseliit;

Sihtrühm 3: Kaitsevägi;

Sihtrühm 4: Kaitseliidu tegevliikmete tööandjaid ja perekonnaliikmeid.

Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele

Eelnõul on positiivne mõju riigi julgeolekule. Muudatusega täpsustatakse, et Kaitseliitu võib kaasata lisaks Kaitseväe ülesannete täitmisele ka nende ülesannete raames elluviidavatesse tegevustesse. Sellega luuakse selgem õiguslik alus olukordadeks, kus Kaitseliidu panus seisneb ülesande täitmist toetavates, tagavates või ettevalmistavates tegevustes, näiteks üksuste valmisoleku saavutamist ja hoidmist toetavates tegevustes. Mõju seisneb eelkõige selles, et Kaitseväe ülesande täitmise raames elluviidavate tegevuste toetamine muutub õigusselgemaks ja seeläbi praktiliselt paremini rakendatavaks. Praegu võimaldab KaLS kaasata Kaitseliitu tema nõusolekul teatud Kaitseväe ülesannete täitmisse ning näeb ette, et Vabariigi Valitsus kehtestab määrusega täpsemad ülesanded ja kaasamise tingimused; eelnõu laiendab selle loogika ülesannete kõrval ka tegevustele.

Muudatus tugevdab riigi kaitsevõimet, sest aitab suurendada õigusselgust ja paindlikkust Kaitseliidu kasutamisel Kaitseväe toetuseks. See toetab üksuste valmisolekut, parandab reageerimisvõimet kõrgendatud ohule või ründeolekule ning võimaldab olemasolevat inimressurssi kasutada sihipärasemalt. Kuna KaLS § 4 lõike 3¹ kohased Kaitseväe ülesanded hõlmavad muu hulgas riigi sõjalist kaitsmist, valmistumist riigi sõjaliseks kaitseks ja osalemist rahvusvahelises sõjalises koostöös, on muudatuse mõju riigi julgeolekule otsene ja positiivne.

Mõju välissuhetele on kaudne, kuid positiivne. Eesti riigikaitse selgem ja toimivam õigusraamistik toetab riigi usaldusväärset liitlaste ja partnerite silmis ning tugevdab valmisolekut täita sõjalise kaitsega seotud ülesandeid, sealhulgas rahvusvahelise sõjalise koostöö raamistikus. Eelnõu ei muuda Eesti rahvusvahelisi kohustusi ega tekita iseseisvalt uusi välispoliitilisi kohustusi. Riigikaitse seadus käsitleb Eesti osalemist rahvusvahelises sõjalises koostöös osana riigikaitse korraldusest ning KaLS juba praegu seob Kaitseliidu kaasamise ühe võimaliku valdkonnana rahvusvahelise sõjalise koostööga.

Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

Eelnõul on mõeldud mõju riigiasutuste korraldusele, eelkõige Kaitseliidu, Kaitseväe ning Vabariigi Valitsuse tasandil. Kaitseliidu ja Kaitseväe jaoks tähendab muudatus selgemat õiguslikku alust planeerida ja korraldada olukordi, kus Kaitseliit toetab mitte ainult Kaitseväe ülesande formaalset täitmist, vaid ka selle raames elluviidavaid tegevusi. Vabariigi Valitsus kehtestab määrusega Kaitseväe täpsemad ülesanded, mille täitmisse võib Kaitseliitu kaasata, ning kaasamise tingimused ja korra; eelnõu järgi tuleb seda regulatsiooni käsitada ka tegevuste vaates.

Kuna mõju kirjeldamisel on lähtunud Kaitseliidu tegevliikmete kasutamisest reservis olevate isikutena, tuleb riigiasutuste korralduslikku mõju hinnata ka reservteenistuse korralduse seisukohalt. See tähendab, et Kaitsevägi ja Kaitseressursside Amet peavad arvestama kehtiva reservteenistuse etteteatamise, teavitamise ja halduskorralduse nõuetega. Õppekogunemisest tuleb reservis olevat isikut teavitada vähemalt 120 päeva ette, lisaõppekogunemisest enne selle toimumist või selle ajal, ning reservis oleva isiku kirjalikul nõusolekul tuleb teavitada ka tema tööandjat ja õppeasutust. Seega ei teki uut, senisest eraldi haldusmudelit, vaid eelnõu rakendub olemasoleva reservteenistuse korralduse raamistikus.

Mõju kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele puudub või on väga vähene. Eelnõu reguleerib riigikaitse valdkonda ega pane kohalikele omavalitsustele uusi ülesandeid, õigusi ega kohustusi. Kohaliku omavalitsuse tasandil võib mõju avalduda üksnes kaudselt üksikjuhtudel, kui reservteenistuses osaleva Kaitseliidu tegevliikme töö- või elukorraldus on seotud kohaliku omavalitsuse asutusega, kuid selline mõju ei ole käsitatav kohaliku omavalitsuse korralduse sisulise muutusena.

Sotsiaalne mõju, sealhulgas demograafiline mõju

Eelnõu sotsiaalne mõju on piiratud, kuid üldjoontes positiivne. Muudatus suurendab õigusselgust Kaitseliidu tegevliikme jaoks, sest selgemalt määratletakse, et Kaitseliitu võib kaasata ka Kaitseväe ülesande raames elluviidavate tegevuste toetamiseks. Kui selline kaasamine toimub reservis olevate isikute kasutamisenä, on Kaitseliidu tegevliikmete õigused ja kohustused paremini ette nähtavad, kuna neile kohaldub juba kehtiv reservteenistuse kord. See tähendab, et isik teab ette, milline on etteteatamise kord, millised kohustused tal on ning millistel tingimustel võib teavitada tema tööandjat või õppeasutust. Selline õigusselgus toetab ka Kaitseliidu tegevliikmete valmisolekut panustada riigikaitse.

Mõju Kaitseliidu tegevliikmete tööandjatele ja lähedastele seisneb eeskätt vajaduses kohandada töö- ja pereelu olukorras, kus Kaitseliidu tegevliikmest reservis olev isik osaleb reservteenistuses. Samas leevendab seda mõju asjaolu, et õppekogunemiste puhul on seaduses ette nähtud varajane etteteatamine ning tööandja teavitamise võimalus reservis oleva isiku kirjalikul nõusolekul. Lisaõppekogunemise puhul võib mõju olla intensiivsem, sest selle olemusest tulenevalt võib teavitamine toimuda lühema etteteatamisega või selle ajal. Sotsiaalne mõju ei seisne siiski uute kohustuste loomises väljaspool reservteenistust, vaid olemasoleva õigusraamistiku kohaldamises Kaitseliidu tegevliikmete kasutamisele kõnealuses rollis.

Demograafiline mõju puudub. Eelnõu ei mõjuta otseselt sündimust, suremust, vanuselist koosseisu, rännet ega regionaalset asustust. Kaudne mõju võib avalduda üksnes selles, et selgem õiguslik raamistik võib toetada vabatahtlikult riigikaitstes osalemise atraktiivsust, kuid sellel ei ole eeldatavalt mõõdetavat demograafilist tulemust.

6.3. Ajateenijatele ja reservväelastele toitlustuse hüvitise maksmine

Sihtrühm 1: ajateenijad ja reservväelased, kes osalevad sõjaväelises väljaõppes

Sihtrühm 2: Kaitseväge

Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele

Muudatus on vähese mõjuga riigi julgeolekule kui ka välissuhetele. Paindlikum toitlustuse korraldus ning võimalus maksta toiduraha ette, võimaldab tõhusamalt läbi viia hajutatud, rahvusvahelist ja erinevates keskkondades toimuvat sõjalist väljaõpet. Sellega paraneb väljaõppe järjepidevus ja kvaliteet, üksuste valmisolek tegutseda erinevates operatiivkeskkondades ning koostöö liitlaste ja partnerriikidega.

Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

Muudatus vähendab märkimisväärselt halduskoormust ning suurendab korralduslikku efektiivsust.

Kehtiv praktika, mis põhineb avansil ja hilisemal kuludokumentide esitamisel, tekitab nii teenistujatele kui ka menetlejatele suure töökoormuse. Kavandatav lahendus – maksta toiduraha ette fikseeritud ulatuses – lihtsustab menetlusprotsessi ja vähendab bürokraatiat.

Kaitseväge jaoks tähendab vähem kuludokumentide kontrollimist ja menetlemist, kiiremat ja lihtsamat hüvitiste maksmise protsessi ning suuremat paindlikkust väljaõppe planeerimisel ja läbiviimisel.

Sotsiaalne, sealhulgas demograafiline mõju

Muudatusel on tugev positiivne sotsiaalne mõju ajateenijatele ja reservväelastele.

Esiteks parandab see isikute toimetulekut, kuna välistab olukorrad, kus nad peavad teenistusülesannete täitmiseks tegema isiklike kulutusi või ootama nende hilisemat hüvitamist. Toiduraha ettemaksmine annab kindluse, et igapäevased vajadused on kaetud.

Teiseks vähendab muudatus oluliselt administratiivset koormust, kuna puudub vajadus kuludokumentide kogumiseks ja säilitamiseks ning väheneb risk hüvitise saamata jäämiseks formaalsete puuduste tõttu.

Kolmandaks suurendab see motivatsiooni osaleda väljaõppes, eriti olukordades, kus see toimub väljaspool tavapäraseid tingimusi või välisriikides.

6.4. Kaitseväeteenistuse seadusest tulenevate sõidu- ja toidukulude hüvitiste maksustamise korra täpsustamine

Sihtrühm 1: kutsealused, ajateenijad, kaitseväekohustust võtta soovivad isikud, reservis olevad isikud.

Sihtrühm 2: Kaitseressursside Amet ja Kaitsevägi.

Muudatuse eesmärk on tagada õigusselgus kaitseväeteenistuskohustuse täitmisega seotud sõidu- ja toidukulude hüvitiste maksustamisel ning välistada olukord, kus isikule seadusest tuleneva avaliku kohustuse täitmiseks makstav kuluhüvitis käsitatakse maksustatava tuluna. Tegemist ei ole isiku majandusliku olukorra parandamiseks makstava tasuga, vaid riigikaitse kohustuse täitmisest tingitud vältimatute kulude hüvitamisega. Muudatus aitab tagada isikute õiglasema kohtlemise ning vähendab riski, et kohustuste täitmisega kaasneb põhjendamatu rahaline koormus.

Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele

Muudatusel on kaudne positiivne mõju riigi julgeolekule, kuna see toetab kaitseväekohustuse täitmisega seotud toimingute sujuvat korraldamist ja vähendab isikute jaoks riigikaitse kohustuste täitmisega kaasnevat haldus- ja finantskoormust. Selge ja õiglane hüvitiste süsteem toetab kutsealuste, ajateenijate ja reservis olevate isikute valmisolekut täita seadusest tulenevaid kohustusi. Välissuhetele muudatus otsesest mõju ei avalda.

Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

Muudatus avaldab positiivset mõju eelkõige Kaitseressursside Ameti ja Kaitseväe töökorraldusele. Hüvitiste maksuvabastamine ja kuludokumentide esitamise vajaduse vähenemine lihtsustavad menetlust, vähendavad bürokraatiat ning võimaldavad suunata ressursse sisuliselt olulisematesse tegevustesse. See aitab kaasa halduskoormuse vähenemisele avalikus sektoris ning suurendab menetluse kiirust ja efektiivsust. Võimalik mõju riigieelarve tuludele on piiratud, kuna tegemist ei ole sisulise tuluga, vaid kulude hüvitamisega. Kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele otsesest mõju ei kaasne. Võimalik mõju riigieelarve tuludele on piiratud, kuna tegemist ei ole sisulise tuluga, vaid kulude hüvitamisega. Hüvitiste maksuvabastamine ning kuludokumentide esitamise kohustuse vähendamine aitab tagada õiglasema kohtlemise, vähendada halduskoormust ning toetada riigikaitse kohustuste tõhusat täitmist. Standardiseeritud maksuvaba hüvitise kehtestamine võimaldaks oluliselt lihtsustada menetlust, vähendada bürokraatiat ning suunata ressursid sisuliselt olulisematesse tegevustesse.

Sotsiaalne, sealhulgas demograafiline mõju

Muudatusel on positiivne mõju isikute toimetulekule ja motivatsioonile. Muudatusel on positiivne sotsiaalne mõju, kuna see parandab isikute toimetulekut ja toetab nende motivatsiooni olukordades, kus nad täidavad riigikaitse kohustusi. Sõidu- ja toidukulude hüvitiste maksuvabastus vähendab põhjendamatu isiklike kulude kandmise vajadust ning aitab

tagada, et seadusest tuleneva kohustuse täitmine ei tooks kaasa täiendavat maksukoormust. Demograafilist mõju muudatusel ei ole.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevus, eeldatavad kulud ja tulud

Seaduse rakendamisega kohalikele omavalitsustele kulusid ei kaasne.

1. Lahinguvalve ülesandega kaasnevad kulud vaid lahinguvalve rakendamisel ning kulu suurus sõltub otseselt lahinguvalvesse kaasatavate isikute arvust. Kui lahinguvalvele rakendatakse õppustel osalemisega analoogset tasustamise korda, siis vastavalt tegevväelaste palgajuhendile (Kaitseväe juhataja käskkiri nr 9, kehtestatud 15.01.2018.a) oleks 10 tegevväelase lisatasu kulu 14 päevase lahinguvalve korral koos tööandja maksudega 10 9712 eurot (vastavalt palgajuhendile $(10 \times 14 \times 40 + 10 \times 4 \times 65) \times 1,338$).

Kui lahinguvalve rakendamiseks on vaja täiendavalt välja kutsuda näiteks 10 reservväelast samaks ajaperioodiks, siis oleks täiendav kulu kokku 9 462 eurot (so reservväelase sõidukompensatsioon 10 x 60 eurot ja toetus 10 x 14 x 63,3 eurot). Ajateenijatega seotud kulud ja tegevväelaste varustusega seotud kulud ei muutu, kuna need kulud on juba praegu arvestatud jooksvate kulude hulka. Kokkuvõttes ei kaasne seaduse rakendamisel riigile täiendavaid kulusid, kuna lahinguvalve rakendamisega seotud kulud kaetakse Kaitseväe eelarvest, juba olemasolevatest vahenditest.

2. Ajateenijatele ja reservväelastele toitlustuse kulu väljamaksmisega kaasnev lisakulu on kuni 11 000 eurot aastas. Arvestuslikult kaetakse aastas ca 1200 päeva toitlustuse kulu (200-le isikule keskmiselt 6 päeva). Lisanduv kulu kaetakse Kaitseväe eelarvest.

3. Tulumaksuseaduses tehtavate muudatustega ei kaasne tulu ega täiendavat kulu riigieelarvele. Sõidu- ja toiduhüvitiste kulu on iga-aastaselt planeeritud Kaitseväe (reservteenistusse saabumisel ning välisriigis elava ajateenija puhkusele sõiduks makstav sõidukuluhüvitis) ja Kaitseressursside Ameti (tervise seisundi- ja ning kutsesobivuse hindamisel makstav sõidu- ja toidukulu) eelarvesse ning täiendavat kulu sellega ei kaasne.

8. Rakendusaktid

Eelnõukohase seaduse jõustumisel on vajalik muuta kaitseministri 11. detsembri 2012. a määrust nr 14 „Ajateenijale ja reservväelasele tagatava toitlustuse ulatus ja kord“.

9. Seaduse jõustumine

Seaduse jõustub 2027. aasta 1. jaanuaril.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu Justiits- ja Digiministeeriumile, Rahandusministeeriumile ja Siseministeeriumile ning arvamuse andmiseks Kaitseväele ja Kaitseliidule.